

ROBERT FROSTNING “QABUL QILINMAGAN YO’L” SHE’RINING MORFOLOGIK TAHLILI

Yagyayeva Elvina Baxtiyorovna,

Farg’ona politexnika instituti,

Tillarni o’rgatish kafedrası katta o’qituvchisi,

G’aniyeva Nigoraxon Olimbekovna,

Farg’ona davlat universiteti magistranti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Robert Frostning adabiy vositalariga asoslangan “Qabul qilinmagan yo’l” she’rining morfologik tahlili bayon qilinadi. Adabiy vositalar tahlili badiiy matn yoki she’rning yashirin ma’nolarini ochib beradi. Adabiy vositalardan foydalanish matnga turli ma’nolarga boylik va ravshanlik keltirish uchun mo’ljallangan. Robert Frost tomonidan olib borilmagan yo’l ham quyidagi adabiy asboblardan muhim ohanglar bilan to’ldirilgan.

Kalit so’zlar: she’r, morfologiya, tahlil, adabiy, bayt, muammolar, tizim.

ABSTRACT

This article is a morphological analysis of the poem "The Road Not Taken" based on Robert Frost’s literary devices. The analysis of literary devices reveals the hidden meanings of an artistic text or poem. The use of literary devices is intended to bring richness and clarity to different meanings in the text. The Road Not Taken by Robert Frost is also filled with important tones with the following literary devices.

Key words: poem, morphology, analysis, literary, stanza, problems, system.

АННОТАЦИЯ

Данная статья представляет собой морфологический анализ стихотворения «Неизбранная дорога» на основе литературных приемов Роберта Фроста. Анализ литературных приемов раскрывает скрытые смыслы художественного текста или стихотворения. Использование литературных приемов призвано внести богатство и ясность в различные смыслы в тексте. «Неизбранная дорога» Роберта Фроста также наполнена важными тонами со следующими литературными приемами.

Ключевые слова: стихотворение, морфология, анализ, художественность, строфа, проблемы, система.

KIRISH

“Qabul qilinmagan yo’l” Robert Frostning eng tanish va eng mashhur she’rlaridan biridir. U har biri besh misradan iborat to’rt baytdan iborat bo’lib, har bir

misra taxminan iambik ritmda sakkizdan o'ngacha bo'g'indan iborat; har bir baytdagi satrlar abaab qofiyalanadi. She'rning mashhurligi ko'p jihatdan uning ramziyligining soddaligi natijasidir: so'zlovchi yog'ochdagi ajraladigan yo'llarni tanlashi kerak va u bu tanlovni hayotning turli yo'nalishlari orasidan tanlash uchun metafora sifatida ko'radi. Shunday bo'lsa-da, oddiy ko'rinadigan she'r uchun, so'zlovchining o'z vaziyatiga qanday munosabatda bo'lishi va o'quvchi ma'ruzachiga qanday qarashi haqida juda boshqacha talqin qilingan. 1961 yilda Frostning o'zi "Qabul qilinmagan yo'l" - "hiyla-nayrang, juda qiyin she'r" deb izoh berdi.

Ayoz she'rni birinchi shaxsda yozgan, bu esa so'zlovchi shoirning o'zimi yoki she'r maqsadi uchun yaratilgan personajmi, degan savol tug'diradi. Lorens Tompsonning tarjimai holiga ko'ra, Robert Frost: Zafar yillari (1971), Frost ko'pincha she'rni ommaviy o'qishlarda ma'ruzachi o'zining uelslik do'sti Edvard Tomasga asoslanganligini aytib, she'r bilan tanishtirardi. Frostning so'zlariga ko'ra, Tomas "qaysi yo'ldan bormasin, boshqa yo'ldan bormaganidan afsuslanadigan odam" edi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Halliday va Matthiessenga ko'ra (2004) retm jarayoni bu tartiblash xususiyatidir. Jarayon u band deb atagan narsada markaziy ahamiyatga ega vakillik. Halliday buni tranzitivlik tizimi deb ataydi. Tranzitivlik - bu davom etishni qurish uchun umumiy resurs (tajriba). Bu faoliyat turini anglatadi jumla yoki ma'ruzachi, ishtirokchilar va qatnashish uslubi bilan ifodalangan. Hallideyning fikricha, tranzitivlik strukturasi olti turdagi jarayonlar mavjud o'z ichiga oladi; moddiy, aqliy, og'zaki, ekzistensial, munosabat va xulq-atvor jarayonlari. Va Frost she'rda o'z xabarini yetkazish uchun ushbu jarayon turlaridan foydalanadi. Moddiy jarayonlar (bajarish jarayonlari): Sayohat keldi, sayohat qildi, turdi, oldi, tutdi, oyoq osti qildi kabi harakat fe'llari. she'rda ishlatilgan. Aqliy jarayonlar: idrok, mehr jarayonlari, bilish (fikrlash, bilish) Bular his qilish, idrok etish va fe'llari bilan ifodalangan she'rda qo'llangan bilish, shubha, istamaslik kabi tafakkur. Aloqaviy jarayonlar (borlik va egalik): ega kabi fe'l ishlatilgan. Xulq-atvor jarayonlari: fiziologik va psixologik, og'zaki va ruhiy xulq: Ular tomonidan ifodalangan she'rda qo'llangan turdi, egildi, qara, kiyindi kabi fe'llar. Og'zaki jarayonlar: (aytish jarayonlari): aytmoq fe'li ishlatilgan. Ekzistensial jarayonlar: ular narsaning mavjudligi yoki sodir bo'lishi kabi fe'llarning was, diverged, be, lay, had, could, has, will, kerak, o'tkazgichlar ishlatilgan.

"Qabul qilinmagan yo'l" Robert Frostning eng tanish va eng mashhur she'rlaridan biridir. U har biri besh qatordan iborat to'rt baytdan iborat bo'lib, har bir

satr sakkizdan o'ngacha bo'g'inga ega, har bir baytdagi satrlar ABAAB naqshida qofiyalanadi. Ayoq she'rni birinchi shaxsda yozgan, bu esa so'zlovchi shoirning o'zimi yoki she'r maqsadi uchun yaratilgan personajmi, degan savol tug'diradi. Lorens Tompsonning tarjimai holiga ko'ra, Robert Frost: Zafar yillari (1971), Frost ko'pincha she'rni ommaviy o'qishlarda ma'ruzachi o'zining uelslik do'sti Edvard Tomasga asoslanganligini aytib, she'r bilan tanishtirardi. Frostning so'zlariga ko'ra, Tomas - qaysi yo'ldan bormasin, boshqa yo'ldan bormaganidan afsuslanadigan odam edi. Bu urushga ketgan do'sti, qaysi yo'ldan bormasin, boshqa yo'lga bormaganidan afsuslanadigan odam haqida edi. U shu tarzda o'zini qattiq tutdi.

Birinchi baytning birinchi qatori ma'ruzachi duch keladigan yo'lda tom ma'nodagi va metaforik vilkalar uchun sahnani belgilaydi. "Sariq o'rmonda bir-biridan ajralgan ikki yo'l", o'rmondagi yo'l - bu tanlovning metaforasidir. Notiqning hayoti shu paytgacha qayerga olib bormasin, u shu darajaga yetdiki, undan uzoqroqqa borish uchun uni bir yo'lga olib boradigan va boshqa yo'lga tushishdan saqlaydigan tanlov qilish kerak. Yo'lning ayrigi butun she'r davomida tanlov uchun metafora bo'lgani uchun u kengaytirilgan metafora deb ataladi. Bu satr bizga she'rning o'rnini ham beradi. Ma'ruzachi bizga o'rmonlarning sariq ekanligini aytadi, shuning uchun biz kuz degan xulosaga kelishimiz mumkin. Kuzda bo'lib o'tgan bu she'rning majoziy ahamiyati shundaki, so'zlovchi bu tanlovni umrining kuzida, keksayib qolganda qiladi. - Kechirasiz, ikkalasiga ham sayohat qila olmadim. Bitta yo'lovchi bo'l, uzoq turdim," Ma'ruzachi bir vaqtning o'zida ikki yo'lni bosib o'tishni istaydi, biroq ikki yo'ldan birdaniga yurib bo'lmagani uchun u bitta yo'lni tanlashi kerak. Ma'ruzachi ikkala yo'lda ham yura olmaganidan afsusda, afsusda. Ikkala yo'lda ham harakat qilishning iloji yo'qligi sababli, ma'ruzachi qaysi yo'ldan borishini tanlashga urinib ko'radi. U tik turgani uchun biz uning aravada yoki mashinada emas, balki piyoda ekanligini bilamiz. U ikkala yo'lda ham yura olmaganidan afsuslanadi, lekin buning iloji bo'lmagani uchun u o'z tanlovini o'ylab ko'rish uchun uzoq vaqt to'xtab qoladi. - Va imkoni boricha biriga pastga qaradim. Daraxtlarda qayerga egilgan bo'lsa, - ma'ruzachi ikki yo'ldan borishni juda xohlaydi - u o'z tanlovi haqida qattiq o'ylaydi. U bir yo'lga tikilib, qayoqqa ketayotganini ko'rmoqchi. Ammo u faqat birinchi egilishgacha ko'ra oladi, bu erda o'rmonlarning pastki o'simliklari, mayda o'simliklar va ko'katlar uning ko'rinishini to'sib qo'yadi. Bu she'rning majoziy ma'nolari haqida o'ylay boshlaymiz. Agar bizning ma'ruzachimiz, biz taxmin qilganimizdek, haqiqiy yo'lda emas, balki o'z hayotining ajralishida bo'lsa, u imkon qadar o'z kelajagiga nazar tashlashga harakat qilishi mumkin. Yo'lning bu ta'rifi kelajak uchun metaforadir. Biz hozircha o'rmonda yo'lni ko'rganimiz kabi, biz

qarorlarimizning oqibatlarini kelajagimiz uchun qisqa vaqt ichida ko'rishimiz mumkin. Biz bu o'rmonlar juda qalin bo'lishi kerakligini bilib oldik, chunki o'tlar ostida yo'l yo'qolishi mumkin. Majoziy ma'noda, o'simlik notiqning kelajagining noaniq tomonlarini ifodalashi mumkin.

Ikkinchi baytda "keyin boshqasini ham xuddi adolatli bo'lib oldi" haqida hikoya qilinadi. Bu yerda ma'ruzachi uzoq vaqt bir yo'lni izlab yurgan bo'lsa-da, boshqa yo'lni olishga qaror qiladi, bu ham xuddi shunday qiziqarli ko'rinadi. Bu, ehtimol, to'satdan qaror qabul qilish uchun metafora - biz bir narsani qilish haqida o'ylaganimizda, masalan, biz nihoyat orzu qilgan yangi telefonni sotib olamiz, lekin keyin biz yangisini sotib olishga qaror qilamiz. Biz buni nima uchun qilganimizni bilmaymiz, bundan tashqari, biz bir tanlovdan boshqasi kabi baxtli bo'lamiz deb o'yladik. - Va, ehtimol, yaxshiroq da'voga ega bo'lish. Chunki u o'tli va kiyinishni xohlagan edi." Ma'ruzachi bu ikkinchi yo'l yaxshiroq ekanini tushuntirganda hamon juda noaniq ko'rinadi. Bu, ehtimol, faqat yaxshiroq. Keyin ma'ruzachi bizga yo'l nima uchun yaxshiroq ekanligini aytadi - u juda ko'p yurmagan o'xshaydi, chunki u o'tli va eskirgan ko'rinmaydi. Ma'ruzachi tabiat tarafdori. Uning fikricha, bitta yo'l yaxshiroq bo'lishi mumkin, chunki kamroq odamlar uni eskirgan. Bu satrlar nafaqat tabiat haqida, balki kamroq qabul qilingan qarorning metaforasidir. — Garchi u erdan o'tayotgan bo'lsa-da. Ularni rostdan ham xuddi shunday kiygan edi." Bu she'rning so'zlovchisi haqiqatan ham bir qarorga kelmagan o'xshaydi! Qaysi yo'l yaxshiroq ekanligi to'g'risida deklaratsiya oldik deb o'ylaganimizda, u fikrini o'zgartiradi va ehtimol ular teng bo'lganligini tan oladi. "Buning uchun" yo'lning kamroq eskirganligini anglatadi. "U yerdan o'tish" deganda, bizning ma'ruzachimiz kabi piyoda, yo'llarni eskirgan bo'lishi mumkin bo'lgan tirbandlik nazarda tutiladi.

Barglarda qora qadam bosmagan." Kuz tasvirlari davom etmoqda va biz tong ekanligini bilamiz. Bundan tashqari, bir yo'l boshqasiga qaraganda kamroq eskirgan degan oldingi da'voning ziddiyatini ko'ramiz. Bu chiziq barglarning yangi tushganligini ko'rsatadi - ehtimol, bir kun oldin qaysi yo'l ko'proq yoki kamroq sayohat qilinganligini ko'rish mumkin. Shunday qilib, metaforik tarzda, bu chiziq ba'zida qaysi qaror yaxshiroq ekanligini aniqlashning hech qanday usuli yo'qligini ko'rsatadi. "Oh, birinchisini yana bir kun ushlab turdim!" Ma'ruzachi qaroridan afsuslanib qolganga o'xshaydi. U o'z yo'lini o'tkazib yuborgan yo'lga keyinroq qaytishini aytib, oqilona yo'l tutmoqda. Boshida "Oh" va oxirida undov belgisi bo'lsa, bu chiziq ta'kidlangan. Ma'ruzachi bu erda aytayotgan gaplarini qattiq his qiladi. - Ammo yo'l qanday borishini bilgan holda, men qaytib kelishimga shubha qildim. Ma'ruzachi qaytib kelib, boshqa yo'lni sinab ko'rish umidlari ahmoq bo'lishi

mumkinligini tushunadi. Ma'ruzachi ikkala yo'lni ham bosib o'tishni xohlaydi, lekin bu yo'llarning tabiati shunday ekanligini tushunadiki, u hech qachon bu erga qaytib kelolmaydi. Bu hamma narsani o'zgartiradigan qaror uchun metafora - bir marta qabul qilganingizdan so'ng, siz hech qachon orqaga qaytolmaysiz.

Oxirgi badda ma'ruzachi o'zining dastlabki qayg'u va afsuslanish ohangini davom ettiradi. U muqobil yo'ldan yurish uchun hech qachon qaytib kelmasligini tushunadi va hozir qilish kerak bo'lgan tanlov kelajakda unga qanday qarashini o'ylaydi. "Qabul qilinmagan yo'l" she'rining mazmuni kimningdir hayoti haqida hikoya qiladi va kimgadir qaysi hayot yo'li o'zi uchun foydali ekanligini aniqlash qanchalik qiyinligini ko'rsatadi. Shaklga asoslanib, bu she'rda kashf qilinishi kerak bo'lgan juda ko'p adabiy vositalar mavjud. Shulardan biri paradoks. Sayohatchi yo'lning ayrilishiga kelganda, ikkalasini ham sayohat qilishni orzu qiladi. Bizning jismoniy dunyomizning hozirgi nazariyalari doirasida bu mumkin emas (agar u bo'lingan shaxsiyatga ega bo'lmasa). Sayohatchi buni tushunadi va darhol bu fikrni rad etadi. Yana bir kichik qarama-qarshilik - bu ikkinchi badda kamroq bosib o'tilgan yo'l haqidagi ikkita eslatma. Avvaliga u o'tli va kiyinishni xohlaydi, deb ta'riflanadi, shundan so'ng u yo'llar aslida bir xil eskirganligini aytadi. Ushbu she'rni o'qiyotganda, o'quvchi hikoyachining qaroriga hamdard bo'lishi mumkin: har bir yo'l qayerga olib borishini bilmasdan ikkita yo'ldan birini tanlash kerak. Qolaversa, hikoyachining "kam sayohat" yo'lini tanlashga qaror qilishi uning jasoratini ko'rsatadi. Boshqalar bosib o'tgan xavfsiz yo'ldan ko'ra, hikoyachi dunyoda o'z yo'lini qilishni afzal ko'radi. Demak, bu she'r mazmun va shakl o'rtasida teng ulushga ega.

XULOSA

Robert Frostning ushbu she'rining tom ma'nosi juda aniq. Sayohatchi yo'lning ayrilishiga keladi va safarini davom ettirish uchun qaysi tomonga borishni hal qilishi kerak. Ko'p aqliy bahs-munozaralardan so'ng, sayohatchi "kam sayohat qilgan" yo'lni tanlaydi. Majoziy ma'no ham juda yashirin emas. She'rda odamlarning hayot yo'lida sayohat qilishda qanday tanlov qilishlari tasvirlangan. "Kechirasiz", "ho'rsinib" so'zlari she'r ohangini biroz xira qiladi. Sayohatchi tanlanmagan yo'l imkoniyatlarini ortda qoldirganidan afsuslanadi. U endi bu yo'ldan o'tmasligi mumkinligini tushunadi.

REFERENCES

1. Alo, (1995). Ingliz she'riyati uchun lingvistik qo'llanma. Chet tillarini o'rgatish va tadqiqot.

2. Brumfit va Karter (1986). *Stilistika*. London: Routledge.
3. Karter va Makkarti (1988). *She'riyatni o'rganish bo'yicha qo'llanma*. Nyu York: Hartcourt, Brace and World, Inc.
4. Emori E. (1988). *Qo'shma Shtatlar Kolumbiya tarixidagi "Frost" dan*. Kolumbiya Universitet matbuoti.
5. Barmoq, Larri, L. (1978). *Ayozning "Yo'l bo'yilmagan": 1925 yilgi xat Nur'*.
6. Gregori, E. (2007). *Robert Frostning oktyabr oyidagi eng noaniq she'ri bilan tanishish* 19,
7. Halliday & Mathiessen (2004). *Funksional grammatikaga kirish*. Uchinchi Nashr. New York Oxford University Press Inc.
8. Halliday, M. A.K. (1978). *Til ijtimoiy semiotik sifatida: ijtimoiy talqin Til va ma'no*. London. Edvard Arnold.
9. Hollis, M. (2011). *"Robert Frost va urushga yo'l" qo'riqchisi* (London).
10. Jak, R. (1990). *Tabiiy til avlodida leksik tanlov*, 1990 yil 7 sentyabr
11. Suluk, (1983). *Stilistik tahlilda pragmatik o'lchovlar*. Nitra, Slovakiya: FF UKF.
12. Suluk, N.G. & Short, M.H. (1981). *Badiiy adabiyotda uslub: lingvistik kirish* Ingliz badiiy nasri. London: Longman.
13. Ling, (2004). *Til va uslub*. 2009. *Stilistik tahlilga misol*. Qayta olindi <http://www.lancs.ac.Uk/fass/projects/stylistics/sal/example.htm> dan 2014 yil 22 yanvar.
14. Long, (1996). *Ingliz she'rlarining Norton antologiyasi*. Nyu-York: London.
15. Morli, (1985). *Til va adabiyotning pragmatik*. Amsterdam: Shimoliy Gollandiya.
16. Ogbulogo, C. (2005). *Semantikada tushunchalar*. Lagos. Sam Iroanusi nashrlari.
17. Pritchard, W. H. (1984). *"Botilmagan yo'lda"* Adabiy hayot qayta ko'rib chiqildi.
18. Sharma, (2009). *Badiiy adabiyot stilistikasi: adabiy-lingvistik yondashuv*. London va Nyu-York: Routledge.